

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ОСВІТА У ХХІ СТОЛІТТІ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ

Випуск 4

*Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
“Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті:
Європейський вектор розвитку”,
м. Київ, МАУП, 23 травня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Редакційна колегія:

Подолька А. М., д-р юрид. наук — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора

Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф. — заступник головного редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Освіта у ХХІ столітті: шляхи розвитку / МАУП. — К.: ДП “Видав-
О-72 **ничий дім “Персонал”, 2010 —**

Вип. 4 : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: Європейський вектор розвитку”, м. Київ, МАУП, 23 трав. 2012 р. / редкол. : А. М. Подолька (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Н. М. Чернуха (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2013. — 162 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику подано статті учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ ст.: Європейський вектор розвитку”, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — розвитку освіти в Україні. Статті охоплюють широкий діапазон наукових досліджень українських учених.

Для науковців, освітян, державних службовців, політиків, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком української освіти.

ББК 74.04(4УКР)я43

ЗМІСТ

М. Ф. Головатий

*Цивілізаційні та національні
вектори освітнього простору
України у сучасну добу5*

О. В. Баєва

*Психофізіологічне обґрунтування
використання інтерактивних
технологій у навчальному процесі
вищих навчальних закладів 11*

К. В. Корсак

*Проблеми ноотехнологій
у сучасному освітньому просторі:
концептуальні засади 17*

Н. М. Чернуха

*Інтеграційна складова
трансформаційних процесів
у освіті 24*

Г. О. Кільова

*Проблеми якості української
освіти в контексті
Болонського процесу 29*

А. Г. Андрущук

*Якість освіти:
психолінгвістичний аспект 35*

Є. А. Антонович

С. В. Прищенко

*Стратегія розвитку
інтегрованої навчальної
дисципліни “Дизайн реклами”
в умовах модернізації освіти
в Україні 39*

І. С. Бахов

*Інтеграційні процеси у сучасному
полікультурному освітньому
просторі 46*

В. А. Гапоненко

*Активні методи навчання
як пріоритет сучасної
гуманітарної освіти 52*

Н. І. Головка

*Щодо активізації пізнавальної
діяльності студентів
у вищій школі 56*

І. В. Журжа

*Освітня діяльність ЮНЕСКО
в Україні 58*

С. П. Касьянова

*Змінний характер цінностей
системи освіти постіндустріального
суспільства 63*

Є. І. Качмарський

*Вивчення проблем місцевого
самоврядування в Україні як
складова загальної професійної
підготовки у вищій школі 67*

В. М. Колпаков

*Підготовка топ-менеджерів
(стратегів) як проблема управління
в Україні 70*

І. М. Найдьонов

*Ефективний навчальний діяль-
ності — ефективне управління 77*

Т. І. Науменко

*Розвиток дитини дошкільного віку
в сучасному інформаційному
просторі 86*

С. Ф. Радзімовська

*Європейська інтеграція
і сучасна освіта 90*

Н. М. Терещенко

*Навчання іноземних студентів:
національний та міжнародний
вимір 92*

І. О. Шестопалова

*Індивідуалізація навчання
як один із пріоритетів
європейського освітнього
простору 97*

ЯКІСТЬ ОСВІТИ: ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Освіта у XXI столітті: шляхи розвитку, вип. 4, 2013, 35–38

Процес професійної підготовки спеціалістів спрямовано на підготовку культурної еліти сучасного суспільства. Для педагога важливим завданням є розуміння закономірних зв'язків, які існують між розвитком, вихованням та навчанням студентів; розробка на цій основі методологічних, теоретичних та методичних проблем становлення сучасного інтелектуального висококваліфікованого фахівця у будь-якій галузі матеріального чи духовного виробництва. Сьогодні надзвичайно важливим є аналіз попиту на освітні послуги, особливо в умовах інтеграції до європейського наукового та освітнього простору. Реалізація нових освітніх цілей, зумовлених специфічними властивостями сучасності, неможлива без дослідження розвитку комунікативної компетентності, що є інструментом будь-якої діяльності особистості і входить поряд із спеціальними знаннями та досвідом — у базову компетентність, потрібну працівнику для виконання дедалі складніших професійних завдань в умовах інформаційного різноманіття і появи багатофункціональних взаємин та взаємодій. Тому, задля підвищення спроможності до працевлаштування,

поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи, значна увага приділяється вивченню іноземних мов та перекладу.

Сучасний етап у розвитку лінгвістичної науки характеризується докорінною зміною базової наукової парадигми, поворотом до розгляду мовних явищ під антропоцентричним кутом зору. Виникає об'єктивна необхідність досліджувати мову в нерозривному зв'язку з мисленням, свідомістю, пізнанням, культурою, світоглядом як окремого індивідуума, так і мовного колективу, до якого він належить. Виникнення генеративної лінгвістики у мовознавстві в другій половині XX ст. ознаменувало початок нової епохи в науці про мову. Генеративна (породжуюча) лінгвістика виникла на основі ідей Ноама Хомського (Чомського), які вперше були висловлені ним у 1957 р. Її створення виявилось реакцією на біхевіористські, орієнтовані, емпіричні за своєю сутністю і таксономічні за своєю метою, методи дистрибуційного аналізу (на фонологічному й морфологічному рівнях) й аналізу безпосередніх складових (на синтаксичному

рівні), орієнтованих на вивчення заданих, статичних ланцюжків мовних елементів, та виявлення в них інваріантних одиниць (фонема, морфема, синтаксичні конструкції тощо) та їх класів. Тепер набувають значення висунуті принципи динамізму, дедуктивного конструктивізму і раціоналізму. Головною одиницею мови була проголошена не фонема або морфема, а речення, розглянуте з погляду процесів його породження з елементарних абстрактних одиниць на основі чітких правил виводу (формаційних правил) і правил перетворення (трансформаційних правил). Першою версією лінгвістичної концепції Н. Хомського стала трансформаційна породжуюча граматика. Вона була побудована у відповідності з дедуктивно-аксіоматичними принципами розгортання логічних обчислень.

Хомський стимулював різкий, революційний поворот в американській, а потім і світовій лінгвістиці до динамічного розгляду мови з урахуванням даних психології (особливо когнітивної). Він висунув ідеї про вродженість мови, про відмінність лінгвістичної компетенції її вживання.

Проте не тільки невизначеність методів дослідження в психолінгвістиці утруднює діяльність педагога. Але й пізнання новітніх трендів економічного та соціального середовища вимагає додаткових зусиль. Підготовка креативної мовної особистості, на думку автора, потребує нових освітніх технологій на основі аналізу міжнародної, української мовної картини і постулатів гуманізації освіти.

Виникнення когнітивної лінгвістики спричинило широке впровадження терміну *концепт* у лінгвістичних дослідженнях. Попри велику кількість наукових розвідок із теми, на сьогодні теорія лінгвістичного концепту перебуває у стані формування, а сам термін потребує уточнення. Через те вбачаємо актуальним дослідження концепту загалом та способи його вираження у мовній картині світу зокрема.

Під концептом розуміємо фіксоване поняття у свідомості людини. Виходячи з того, що людина мислить концептами, комбінуючи їх і здійснюючи в рамках їх поєднань глибинні предикації, формуючи нові концепти в ході мислення, мислення трактуємо як розумову операцію концептами. Відтак розглядаємо концепт як глобальну абстрактну одиницю, що становить квант структурованого знання.

Концепти — це ідеальні сутності, які формуються у свідомості людини на основі факторів: з її безпосереднього чуттєвого досвіду — сприйняття дійсності органами чуття; з безпосередніх операцій людини з предметами, з її наочної діяльності; з розумових операцій людини з іншими концептами, що вже існують в її свідомості — такі операції можуть спричинити до виникнення нових концептів; із мовного спілкування (концепт може бути повідомлений, роз'яснений людині у мовній формі, наприклад, у процесі навчання, в освітньому процесі); із самостійного пізнання значень мовних одиниць, що засвоюються людиною. Важливою теоретичною проблемою є визначення національної специфіки

концептів. У концептуальній сфері різних народів спостерігається значно більше схожості, ніж у мовній сфері. Саме спільність значної частини концептосфер забезпечує те, що, перекладаючи з однієї мови іншою, перекладач усвідомлює концепт мови оригіналу, а потім прагне дібрати мовні засоби, що найбільш адекватно передають цей концепт у перекладі. Дослівний переклад текстів — свідчення істотної спільності концептосфер народів, що близькі за рівнем соціально-економічного розвитку. Мовні одиниці, що репрезентують концепт, багато в чому визначають національний підхід до проблеми.

Аналіз репрезентації одного й того ж концепту в різних мовах дозволяє виявити національну специфіку мовних систем, що виявляється в різних способах його представлення мовними засобами, а також у ступені потреби або узагальненості репрезентації концепту в різних мовах, у кількості й наборі лексем, поєднань лексем, фразеологізмів на його позначення, в рівні абстракції, на якому концепт представлений в тій або іншій мові.

Суспільні відносини між людьми знаходять своє відображення у всіх мовах, однак відбувається це по-різному. Наприклад, в європейських мовах такі стосунки між людьми передаються в основному лексично й лише опосередковано граматично, тобто факультативно. В японській та корейській мовах подібні відносини виражаються не тільки лексично, проте й граматично, відповідний елемент значення в багатьох випадках є обов'язковим.

Існує й прийом спеціалізації дискурсу, який полягає в дослідженні й

доведені до студентів лінгвістичних особливостей мов.

Викладач-філолог створює лінгвістичний контекст освіти, насичений як культурою рідної мови, так і мов світу. Мова виконує ряд функцій. Перш за все — комунікативну, для спілкування людей. З комунікативною функцією пов'язана об'єднуюча: мова об'єднує людей, є основою розвитку їхньої діяльності. Мислеоформлююча функція — засобами мови висловлюємо свої думки. Пізнавальна — через мову пізнаємо світ. Номінативна, або означаюча — називаємо все, що нас оточує; при цьому важливе позначення словом не тільки окремого предмета, а й категорій, загальних зв'язків між предметами, і в цьому мовлення виконує також функцію узагальнення. Виразжальна — через мову людина розкриває свій інтелект, свої здібності. Емоційна — для виявлення емоцій і почуттів. Комунікативна функція мовлення дозволяє встановлювати контакти між людьми. У комунікативній функції можна виділити три аспекти: інформаційний (мова виступає як засіб передачі інформації від однієї людини до іншої і від покоління до покоління); виразний (засіб передачі почуттів, відносин; при цьому велике значення мають інтонація, експресивні, паралінгвістичні складові — жести, міміка, пантоміміка); мовлення як спонукування до дії, волевиявлення.

Мовлення виступає не тільки у формі усного чи писемного вираження, але й у своєрідній формі внутрішнього мовлення. Основною ознакою внутрішнього мовлення є його беззвучність. Часто людина говорить сама із собою, “для себе”, без-

звучно обговорює стан, який склався, намір або думку. Цей “внутрішній голос” стає особливо помітним, коли людина перебуває в ситуації логічного ускладнення або морального протиріччя. Лабораторно підтверджено, що, як тільки людина стикається з необхідністю вирішення розумового завдання, різко зростає електрична активність мовнорухових м’язів, що підтверджує факт існування внутрішнього мовлення. Таким чином, внутрішнє мовлення пов’язане, з одного боку, з формуванням думки, а з іншого — з самосвідомістю особистості, з концептами, що вже сформовані у свідомості людини на основі факторів: з її безпосереднього чуттєвого досвіду її відчуттями, установками та потребами.

Як показує практика, необхідна зміна традиційної системи організації навчального процесу. Якісно нова система навчання іноземній мові повинна забезпечити створення таких психологічно-педагогічних умов навчання, які б відповідали індивідуальним особливостям кожного студента.

В ході мовної підготовки спеціалістів викладач має навчити основам спілкування й етиці спілкування. Одним із підходів є системність. Системність, завдяки якій ми можемо осмислювати деякі аспекти одного поняття в термінах іншого поняття (наприклад, спору в термінах змагання), по необхідності затемнює інші аспекти даного поняття.

Таким чином, пошуки оптимальних прийомів та методів навчання допомагають урізноманітнювати форми навчання, відтворювати мовні ситуації та ситуативні події, продуктивно використовувати час

та знімати напругу на занятті, а також переконати студента в тому, що іноземна мова — це реальний засіб спілкування, за допомогою якого він може виразити себе як особистість, що мовна культура, соціальна комунікація, вміння спілкуватися є спільним для всіх народів надбанням.

Література

1. *Алпатова В. М.* Категории вежливости в современном японском языке. — М: Либроком, 2009. — 152 с.
2. *Борботько В. Г.* Принципы формирования дискурса: От психолингвистики к лингвосинергетике. — 2007. — 288 с.
3. *Бріт Н. М., Єлисеєва В. Л.* Індивідуалізація навчання іноземної мови в немовнім вузі. Проблеми методичної підготовки студентів-філологів у педвузі. Матеріали конференції. — Ж.: Журфонд, 1996. — 95 с.
4. *Кузьмичёва Т. Н.* Технические средства в обучении английскому языку. — Л.: Просвещение, 1979. — 135 с.
5. *Чмут Т. К., Чайка Г. Л.* Етика ділового спілкування: Курс лекцій. — К.: МАУП, 1999. — 208 с.
6. *Горбул О. Д.* Ділова українська мова. — К., 2004. — 222 с.
7. *Кошова Л. С.* Особливості інтерактивної моделі навчання // Нові горизонти та перспективи філологічної науки та педагогічної практики: Тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. — Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2004. — С. 52–54.
8. *Пашенко В.* Українська — не жаргон // Уряд. кур’єр. — 2005. — 15 квіт. — № 70.
9. *Плотницька І. М.* Ділова українська мова у сфері державного управління: навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 2000. — 192 с.